

Sead Alić

ROĐENJE TRAGEDIJE IZ DUHA NOVOKOMPONIRANE GLAZBE

Phenomena, Zagreb, 1999, 218 str.

Kruno Kadrov

➔ Tekstovi filozofske dokolice koje ovdje nalazimo pisani su u periodu zadnjih dvadeset godina, a objedinjeni su idejom 'šokantne promjene percepcije umjetnosti iskustvom napredovanja političke autoritarnosti'. Naime, Nietzsche, Benjamin, Hegel, Kafka, Kundera, Baudelaire, Proust, Huxley, Orwell ... svi odreda, pišući svoje knjige, pisali su samo pretpovijest umjetnosti povijesti, na zastarjeli su način željeli govoriti o svijetu. 'Sa stajališta nove umjetnosti oni spadaju u religijsku fazu koja o svijetu ima predodžbe. Danas su na djelu zbiljski akteri povijesti, umjetnici čiju metodu ova knjiga želi smjestiti u riječ' (kad ne može drugdje, napominje autor).

O autoru zapravo ne znamo mnogo. Poznato nam je ime iz medijskih krugova i nakladništva, no iz knjige se može lako iščitati njegova intelektualna pozadina, filozofija i kroatistika. Knjiga je pisana u postmodernom diskursu, ali govori o predmetu za koji mnogi tvrde da je reakcija ili čak naličje postmodernih varijacija.

Naime, kroz tri glavna poglavlja, od **iskustva dokolice** preko **filozofije iskustva** do **iskustva iskustva**, Alić razotkriva fenomen Jednog u svim njegovim manifestacijama.

Već se u 'iskustvu dokolice' Alić pita o "implusima kojima se dajemo, a da toga nismo svjesni, o sudbonosnim riječima koje izgovaramo i zapisujemo ne vodeći računa o njihovom utjecaju; o novim životima napuštenih i zaboravljenih ideja" (str. 21). "Hoće li naše nepromišljanje ideja rezultirati time da sami od njih budemo odabrani? Ili još gore. U njihovo ime, a u doba klišeja i obrazaca, da nas netko odabere..." (str. 31).

Jedna od naših rijetkih prednosti pred dosadnim zemljama nalazi se upravo u ubojitom bogatstvu iskustva dokolice. Okrenuti smo, kaže autor, 'zbiljskim proizvođačima realno egzistirajućih apsurdna', zapravo, oni su se okrenuli nama. Napuštajući knjigu, sliku, koncertnu dvoranu, umjetnost se okreće šarenilu

ludosti koju spisatelj ne može čak u potpunosti niti evidentirati. Umjetnost hoće dalje; ona izlazi iz tradicionalne umjetničke forme, a umjetnost programiranja postaje najrašireniji oblik nove umjetničke prakse, socio-art (u nekim krugovima poznat kao 'windows').

Naime, tek je pomicanjem svijesti od individualnog prema općem postalo jasno da je najbolji medij zapravo čovjek. Iako McLuhan toga nije bio svjestan, umjetnost povijesti dokaz je da su i ljudi postali (?) produžecima 'medijski ustoličenog, nedodirljivog apsoluta - Jednog'. Medij je čovjek, a pretvarati loše medije u dobre prava je umjetnost. No, cilj nije supravodljivost. Opće ne samo da mora protjecati, ono mora postati osobno - to je jedina mogućnost za 'mono-mišljenje'. 'To je ponašanje koje se ne temelji na oficijelnom programu nego u ljubavnom osluškivanju autoriteta, u zaljubljeničkom presretanju intencije programatora.' Uostalom, čovjek je kreativno biće i za razliku od robota (koji se isto tako mogu buniti protiv loših programa) osim što slijedi program čovjek je i osobno angažiran. I jedino što možete reći na argument profesionalizma (slučaj kada netko tvrdi da je samo radio svoj posao) jest: 'zamjeramo vam što ste predobri mediji'. S druge strane, napominje Alić, kao izgovor se ne može prihvatiti ni činjenica da smo zbog silne želje da odemo što dalje, sve vrijeme bili odsutni.

Oružje, lijek, obrana zdravog razuma unutar programa je ironija. Za pravo smijeha se treba izboriti, tvrdi autor; treba suprotstaviti humanu, destruktivnu, razornu snagu smijeha nezgrapnom, dosadnom i agresivnom tijelu politike. Utoliko je šala protest, a nedosljedno je, u odnosu na program, postalo razumno. Neprogramirano, neracionalno ponašanje je jedino smisljeno u borbi protiv medija hijerarhije, protiv procesa čiji je cilj dokidanje smisla. 'I dok produhovljeni skeptici upirući prstima u opasnost, ostaju pored puta, ulicama gradova prolaze sljedbenici manifestacija pretvoreni u djecu, djecu koja se igraju, djecu pobojanu optimističnim bojama, djecu obasjanu kraljevskom mилоšću i svjetlošću Jednog' - toliko o autonomnim zonama.

Danas (nakon obrata?) naša materijalnost, tjelesnost i osobnost, po Aliću, pati zbog emanacije Jednog, pati jer se manifestirala istina da je život čovjeka koji hoće misliti ili raditi samo jedna obična manifestacija...

Koje su karakteristike te druge epohe?

Kao što kaže Bilwet, 'pisac istraživač nailazi na postmoderno divljinu u kojoj se ljudi grupiraju u indijanskim plemenima očekujući kolonizatora koji ih u ovom slučaju ostavlja u dugom čekanju.' I dok se čekalo to nešto, Fukuyama je proglasio kraj povijesti tako da je sada na djelu vladavina nehistorijskog materijalizma. 'Za bogaćenje vam više nije bila potrebna historija. Ona je učiteljica opreznih i sporih, onih koji uče polako [...] Dok je klasna borba počivala na spekulativnoj pretpostavci da je ideja ucijepljena u klasu koja se bori za svoju vlastitu pa onda i emancipaciju svih ljudi - borba protiv klase polazi od jasnog stava da je ideja na jednoj strani a klasa na drugoj. To je mnogo bliže filozofiji Jednog...'

Je li knjiga izgubila na vrijednosti s obzirom na to da je čitamo nakon obrata? Mislim da nije. Naime, vjerujem da još postoje ljudi koje samo ovakve knjige mogu izvući iz lošeg raspoloženja. Uostalom, rečeno autorovim rječnikom, Jedno je promijenilo samo svoj pojavni oblik, manifestaciju. Sada je možda još nehumanije jer kod nije u potpunosti očit.

Slavko Kulić

NUŽNOST REKONSTITUCIJE HRVATSKOG DRUŠTVA I DRŽAVE

IOM, Zagreb, 1999.

Marko Škopac

➡ Autor interdisciplinarnim pristupom osmišljava strategijske odrednice subjektiviteta Republike Hrvatske kao faktora u međunarodnim odnosima. Konceptija opstanka i razvoja RH proizlazi iz endogenih i egzogenih mogućnosti ostvarenja društva kao sebe stvarajućeg organizma. Dakle, pravilnim poimanjem sebe (odnosa unutar društva) i razumijevanjem političko-ekonomskih odnosa u svijetu mi smo u mogućnosti aktivirati svoj intelektualni kapital prema biocentričnim vrijednostima razvoja života na ovom našem području. Bioetička filozofija razvoja i/ili napredovanja života na Zemlji traži promišljanje i zaključak da apriorni koncept razvoja jest život te da se apriorni uvjeti mogućnosti za razvoj

života crpe iz spoznaje uma te koncepta konačnosti čovjeka jer je on u svemu ograničen mogućnostima svoga uma. Nije problem u tome što je naš um ograničen, već u tome što je destruktivan, što je sve zaposleniji u nasilnom umjesto u razvojnom smislu.

Svi do sada poznati oblici organizacije društva i države spadaju u nasilne oblike ostvarivanja života u funkciji pukog egzistencijalizma. Nasilno djelovanje ljudskog uma nije nužno, osim ako se ne zna, ne može i neće djelovati u skladu s arhitekturom prirodnog ustroja svijeta. Priroda i zakoni koji vladaju u svemiru određuju naše konačne koncepte i izražavaju mogućnosti i ograničenja samorazvoja. Nama je potrebna ekonomika nenasilja s tehnologijama koje podržavaju život na Zemlji i djeluju u skladu sa zakonima prirode. Razlika između današnje biocidne tržišne ekonomije i ekonomije nenasilja jest u tome što današnja ekonomija preferira kratkoročne koristi prešućujući dugoročne štete. Ekonomija 21. stoljeća trebala bi se temeljiti na dugoročnim koristima koje sežu u budućnosti i na korekciji nastalih šteta u prethodnom razdoblju. Dakle, buduće generacije trebale bi živjeti od sebe, a ne na račun i dug svojih sukcesora.

Teleološka je odrednica RH njen prostor, odnosi koji trenutno postoje u društvu i intelektualni potencijal stanovništva. Prostor je nemoguće mijenjati, ali se može resistematizirati tako da nedostaci postaju prednosti. Intelektualni kapital (znanje) je neiskorišten zbog toga što današnji sustav vrijednosti u RH ne daje ni mogućnost da preuzme ulogu koju bi trebao imati. Hrvatska budućnost je znanje o sebi (što i kako možemo), ali je pitanje da li hoćemo. Iz tih bi razloga Ustav RH morao biti vrijednosno-socijalni akt koji bi označavao nukleus društva. Iz njega bi trebao proizlaziti razvoj, kako ekonomski tako i društveni, kulturni i sl.

U RH je problem što je politika cilj, a ne sredstvo ili način poboljšanja statusa čovjeka. Političari u RH vladaju umjesto da suupravljaju ili suusmjeravaju razvoj. Vladanje ne može osigurati promjene jer nije obuhvaćeno cjelokupnim društvom; obuhvaćeni su smo voljniji izvršitelji. Vladanje determinira i vladaoce i vladane (nema slobode zato što samo vladanje znači nasilje). Dok je sa suupravljanjem razvoja stvar drukčija - nema determinizma nasilja, sve je moguće (indeterminizam).

Sadašnji sustav vrijednosti unutar društva ne